

Nr 91.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående ändring av § 17 mom. 1 i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning; given Stockholms slott den 24 januari 1913.

Under åberopande av bilagda utdrag av protokollet över ecklesiastik-ärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgiva sådan ändring av § 17 mom. 1 i det för folkskollärarnas pensionsinrättning gällande reglementet, att såsom tjänstår för rätt till pension från nämnda inrättning må få räknas icke blott den tid, under vilken lärare såsom ordinarie bestritt lärarbeställning vid folkskola, utan även den tid utöver fem år, som han varit anställd med full tjänstgöring vid någon till den allmänna folkundervisningen hörande skola.

De till ärendet hörande handlingarna skola tillhandahållas Riksdagens vederbörande utskott, och Kungl. Maj:t förbliver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Fridtjuv Berg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 24 januari 1913.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern STAAFF,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve EHRENSVÄRD,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
BERG,
BERGSTRÖM,
friherre ADELSWÄRD,
PETRÉN,
STENSTRÖM,
LARSSON,
SANDSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Berg anförde:

Ändring av
§ 17 mom. 1
i reglementet
för folkskol-
lärnarnas
pensions-
inrättning.

Bland de lärare, som äro berättigade till erhållande av pension från folkskollärarnas pensionsinrättning, finnas två grupper, för vilka nu gällande villkor för pensions beviljande i vissa fall bliva synnerligen hårda och tryckande. Dessa grupper omfatta dels sådana lärare, som på grund av gällande seminariestadgas medgivande — vanligen efter flera års tjänstgöring i småskola eller folkskola — antagits till elever vid folkskoleseminarium vid högre ålder än den eljest för intagning stadgade maximialdern av tjugusex år, dels sådana lärare, som — likaledes vanligen efter flera års tjänstgöring i småskola eller folkskola — av Kungl. Maj:t förklarats be-

rättigade att söka och innehava lärartjänst vid folkskola utan hinder därav, att de icke avlagt folkskollärarexamen.

I fråga om båda de nämnda grupperna av lärare hava nu till Kungl. Maj:t inkommit framställningar om vidtagande av åtgärder för förbättring av deras pensioneringsvillkor.

Uti den framställning, som avser förstberörda lärare och vilken ingivits av folkskoleinspektörerna E. Westberg och N. J. Jonsson, har anförts:

I motion till Riksdagens Andra kammare (nr 143 år 1909) föreslog nu avlidne riksdagsmannen M. Sundström, »att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla, det Kungl. Maj:t ville låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, att lärare och lärarinna, som enligt § 33 av nådiga stadgan för folkskollärarseminarierna i riket vid högre ålder erhållit inträde vid seminarium eller som efter flerårig tjänstgöring vid småskola erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att söka och innehava befattning vid folkskola men på grund härav icke vid uppnådda 60 års ålder nått den i pensionsreglementet föreskrivna tjänstetiden, måtte erhålla rätt antingen att räkna viss del av tjänstetiden sig till godo eller ock att vid nämnda ålder avgå med rätt till pension mot erläggande av pensionsavgiften för de år, som återstå.»

Denna motion ledde icke till någon Riksdagens åtgärd, och motionärens samma år timade fränfalle gjorde, att ärendet ej vidare, såsom hans avsikt var, återupptogs. De av motionären framhållna motiven till den föreslagna ändringen äro dock fortfarande lika gällande, och då vi livligt inse behovet av att något göres i den av honom föreslagna riktningen, tillåta vi oss i underlåtnighet framlägga saken för Kungl. Maj:t. Förutom de i motionen förebragta skälen till en ändring i angiven riktning bedja vi få framhålla, att för andra lärargrupper möjlighet finnes att vid övergång från en kategori till en annan få tillgodoräkna sig tjänstår från föregående verksamhet. Enligt kungl. kungörelsen den 28 juni 1907 angående anslag till högre folkskola § 2 äger lärare att för vinnande av ålderstillägg räkna sig till godo den tid, han tjänstgjort såsom ämneslärare vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium eller ock innehaft ordinarie anställning vid folkskola, dock ej mera än 10 år; enligt reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning § 17 mom. 3, sådant detta lyder enligt kungl. kungörelsen den 28 juni 1907, äger lärare vid högre folkskola att för erhållande av pension räkna den tid, han tjänstgjort vid allmänt läroverk eller folkskoleseminarium; och enligt lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907 § 17 äger tjänst innehavare att vid beräkning av tjänstår medräkna den tid, han innehaft annan statstjänst. Principen är således på andra områden erkänd och tillämpad. Jämväl inom folkskollärarkåren äger något likartat rum, i det att den tid utöver 5 år, under vilken lärare såsom extra ordinarie varit anställd vid folkskola, får beräknas vid ansökan om pension, endast att de ordinarie tjänståren i sådant fall skola vara minst 20. Då de lärare, varom här är fråga, i likhet med extra ordinarie folkskollärare tillhört småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt och där under hela sin föregående anställning erlagt sina årsavgifter, synes ett likartat medgivande jämväl för dem vara lika befogat. Skillnaden i pensionshänseende synes inskränka sig till att de förra avlagt examen vid folkskoleseminarium, innan de vuunit anställning vid den allmänna folkundervisningen, medan de senare avlagt samma examen

eller dispenserats därifrån efter en längre tids tjänstgöring, som i de flesta fall torde hava varit av samma beskaffenhet, t. ex. såsom biträdande eller vikarierande i folkskola eller lärare i mindre folkskola. Ett fullständigt annullerande av en väl vitsordad tjänstgöring för en viss kategori inom lärarkåren, medan för en annan samma tjänstgöring åtminstone delvis får beräknas, synes ej fullt rättvist.

På grund av vad som anförts och vad återopade motionen i övrigt innehåller tillåta vi oss i underdånighet hemställa, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning om och hos Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av reglementets för folkskolläraernas pensionsinrättning § 17, att lärare, som före avlagd examen vid folkskoleseminarium tjänstgjort vid till allmänna folkundervisningen hörande anstalt, må för vinnande av pension äga rätt att beräkna viss del av sin föregående verksamhet under de villkor, som härför kunna befinnas erforderliga.

Beträffande den senare av ifrågavarande båda lärargrupper har i en av åtskilliga lärare och lärarinnor till Kungl. Maj:t ingiven, den 16 september 1912 dagtecknad framställning anförts:

Sedan genom Kungl. Maj:ts medgivande tillfälle kan beredas vid småskola anställda lärare och lärarinnor att, efter erhållen nådig dispens, få fast anställning vid folkskola, har uppmärksamheten blivit riktad därpå, att en dylik vid folkskolan anställd dispenserad lärare eller lärarinna kommer att i pensionshänseende intaga en särdeles ogynnsam ställning.

Vid lämnandet av småskolan går nämligen en sådan lärare miste om den rätt till pension ur småskolans ålderdomsunderstödsanstalt, vartill han eljest vore berättigad och vartill han under sitt arbete vid småskolan årligen erlagt föreskrivna pensionsavgifter; och vid folkskolan blir en dispenserad lärare ej fullt pensionsberättigad förrän efter 30 tjänstår därstädes.

Givet är att det ytterst sällan kan inträffa och i verkligheten svårigen torde låta sig göra, att en dispenserad lärare, som först tillbragt flera år vid småskolan, sedermera skulle kunna nöjaktigt tjänstgöra ytterligare 30 år i en folkskola. Det är visserligen sant, att möjlighet finnes att efter 25 års anställning vid folkskola erhålla en så kallad avkortad pension; men även denna långa tjänstetid av 25 år vid folkskola — sedan man flera år förut arbetat vid småskola — torde svårigen kunna av många uppnås.

De dispenserade lärarna, vilka erhållit dispens vid den ålder, att de svårigen kunna kvarstå i folkskolan till uppnådd tjänstetid, och vilka lära uppgå till omkring 60 hava sålunda uppenbarligen kommit i ett mycket ofördelaktigt läge med hänsyn till sin pension; och det synes oss, som om både rättvisa och billighet krävde, att jämkning och rättelse härutinnan skedde och att deras pensionsförhållanden på ett mera tillfredsställande sätt ordnades.

Enklast torde detta kunna ske därigenom, att dem bereddtes rättighet att i fråga om pension få räkna sig till godo de år, som de såsom ordinarie tjänstgjort vid småskola. Härvid kan man ju tänka sig, att en sådan dispenserad lärare, vid tillgodogörande av alla sina ordinarie tjänstår vid såväl småskola som folkskola, bleve berättigad till antingen 60 procent av delaktighetsbeloppet eller 75 procent av samma delaktighetsbelopp med avdrag av 1 procent för varje i folkskolan felande tjänstår.

Tillfälle torde ock i sådant fall böra beredas dem, som så önska och kunna, att få betala den mellanavgift — detta kunde ske genom större pensionsavgifter — som möjligen kan erfordras för att genast göra dem likställda med andra ordinarie lärare.

Önskligt vore även, att en dispenserad lärare kunde i händelse av obotlig sjukdom bliva i fråga om understöd jämbördig med övriga ordinarie folkskollärare.

Det torde ock uppenbarligen ligga i folkskolans eget intresse, att de äldre dispenserade lärare, vilka uppnått åldersgränsen och kanske ej kunna på ett fullt nöjaktigt sätt handhava folkundervisningen, beredas tillfälle att lämna sina platser åt yngre krafter.

Förvissade därom, att de synpunkter, vi sålunda vågat framhålla, skola vinna Kungl. Maj:ts beaktande, få vi alltså i underdånighet hemställa:

att Kungl. Maj:t täcktes skyndsammast möjligt vidtaga åtgärder för att vid folkskolan fast anställda dispenserade lärare och lärarinnor måtte, under vissa villkor och förutsättningar, förklaras berättigade att i fråga om pension få räkna sig tillgodo de år, som de haft fast anställning vid småskola.

Rörande nämnda framställningar hava yttranden infodratts från direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning. I ett den 22 oktober 1912 avgivet yttrande, avseende den förra framställningen, har direktionen uttalat sig sålunda:

Det i den remitterade underdåniga skrivelsen avsedda stadgandet i § 17 mom. 1 av reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, vilket stadgande innebär, att tjänstgöring vid den allmänna folkundervisningen utan föregående folkskolläraryxamen ej får tillgodoräknas för rätt till pension, medför tydligen, att en rätt skarp gräns uppdrages mellan lärare vid egentliga folkskolor å ena sidan samt övriga vid den allmänna folkundervisningen anställda lärare å andra sidan. Huruvida den i skrivelsen påyrkade ändringen av stadgandet bör äga rum, torde således ytterst bero på spörsmålet, om det över huvud taget är ur undervisningens synpunkt önskligt, att nämnda gräns mer eller mindre rubbas. I detta ämne torde det ej tillkomna direktionen att närmare yttra sig.

Till stöd för föreliggande framställning har anförts, hurusom det på andra områden är medgivet tjänst innehavare att vid övergång från en verksamhet till en annan räkna tjänstår för pension för hela tjänstgöringstiden. Huruvida dessa åberopade fall äro fullt jämförliga med det förevarande, synes visserligen kunna ifrågasättas. Å andra sidan lär det dock ej kunna anses annat än billigt, att lärarverksamhet vid den allmänna folkundervisningens skolor, dessa må nu vara av ena eller andra slaget, får, mera än nu är medgivet, tillgodoräknas för pension från folkskollärarnas pensionsinrättning; och från pensionsinrättningens synpunkt är häremot så mycket mindre att erinra, som det ju ej avses att vidtaga någon ändring i reglementets stadganden om för olika slags pension erforderligt minimum av ordinarie tjänstår med ty åtföljande ordinarie pensionsavgifter.

Hitills hos Kungl. Maj:t gjorda ansökningar om dispens från ifrågavarande stadgande hava, med hänsyn till stadgandets ovillkorliga karaktär, lämnats utan bifall utom i några jämförelsevis sällsynta fall, där vederbörande lärare, före erhållen dispens från examen, redan faktiskt innehaft ordinarie tjänst. Dessa fall hava avseende på förhållanden, som ligga rätt långt tillbaka i tiden. Eljest hava, såsom nämnts, framställningar av denna art städse avslagits. I många av dessa fall hava dock omständigheterna varit sådana, att direktionen, vid avgivande av underdåniga utlåtanden över ansökningarna, skulle känt sig benägen att tillstyrka. Såsom exempel härpå må anföras följande: en småskollärarinna, Kristina Grängberg i Alfta, erhöi, efter 14 års

lära-
 rinneverksamhet, vid 34 års ålder dispens från folkskolläraryrket och tjänst-
 gjorde därefter i 6 år såsom extra folkskollärarinna, innan hon vann anställning såsom
 ordinarie; en lärare, Olof Stadig i Transtrand, erhöll efter 25 års tjänstgöring vid
 småskola och mindre folkskola vid 41 års ålder dispens från folkskolläraryrket,
 varefter han erhöll anställning såsom ordinarie folkskollärare; en annan lärare, Per
 Olsson i Hosjö, avlade folkskolläraryrket vid 37 års ålder, efter 17 års föregående
 tjänstgöring såsom lärare, och fick därefter ordinarie tjänst vid folkskola; en lärare,
 Johan Erik Jonsson i Godegård, hade, då han vid 40 års ålder avlade folkskolläraryrket,
 därförut i omkring 18 år tjänstgjort såsom lärare vid småskola och mindre
 folkskola. Exemplet skulle kunna mångfaldigas; men det anförda torde tillräckligt
 belysa billigheten av utsträckt rätt till tjänstårsberäkning.

Med hänsyn till vad sålunda anförts får direktionen förklara sig för sin del ej
 hava något att erinra mot en sådan ändring av stadgandet i § 17 mom. 1 i pensions-
 reglementet, att för rätt till pension må tillgodoräknas, jämte tjänstgöring såsom ordi-
 narie folkskollärare, jämväl den tid utöver fem år, vederbörande eljest tjänstgjort vid
 de till den allmänna folkundervisningen hörande skolor.

I sammanhang härmed får direktionen hemställa, dels att andra punkten av mom.
 1 i § 17 må, såsom numera saknande praktisk betydelse, utgå, och dels att i mom. 2
 av samma paragraf må efter orden »ordinarie tjänstår» tilläggas »såsom folkskol-
 lärare».

Skulle av anledning, som direktionen här ovan först berört, den föreslagna
 utsträckningen av rätt till tjänstårsberäkning anses innebära en allt för vitt gående
 ändring av hittills rådande förhållanden, synes det dock böra göras på Kungl. Maj:ts
 prövning i varje särskilt fall beroende, om och i vad mån tjänstgöring före avlagd
 examen må tillgodoräknas för rätt till pension från folkskollärarnas pensionsinrättning.

I sitt den 19 november 1912 avgivna utlåtande över den senare av
 ifrågavarande framställningar åberopar direktionen vad den i nyss åter-
 givna yttrande anført, varjämte direktionen framhåller, att densamma icke
 funnit anledning göra någon skillnad mellan de fall, då läraren avlagt be-
 hörig folkskolläraryrket, och dem, då han erhållit dispens från sådan
 examen.

Slutligen har statskontoret, efter nådig remiss, den 12 december 1912
 i ärendet anført: |

Statskontoret förutsätter, att direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning
 tagit i betraktande den ökade kostnad, som kan bli en följd av en sådan ändring
 av § 17 mom. 1 i pensionsinrättningens reglemente, som här föreslagits, och stats-
 kontoret har vid sådant förhållande för sin del icke något att erinra mot att sagda
 moment erhåller den av bemälda direktion förordade lydelse.

Departement-
 chefschefen.

Innan jag närmare uttalar mig i den genom nu återgivna fram-
 ställningar väckta frågan om förbättrade pensioneringsvillkor för vissa
 lärare vid folkskolorna, vilka först vid mera framskriden ålder där vinna
 ordinarie anställning, anser jag mig böra meddela några upplysningar an-

gående den grupp av ifrågavarande lärare, som utgöres av dem, vilka efter erhållen dispens från folkskolläraryxamen vunnit dylik anställning.

Sedan gammalt hava till Kungl. Maj:t pläгат inkomma ansökningar om rätt för personer, vilka icke avlagt folkskolläraryxamen, att söka och innehava lärarbefattning vid folkskola, och sådana ansökningar hava under vissa förutsättningar av Kungl. Maj:t bifallits. I de allra flesta fall har dispensen givits blott för någon särskild lärartjänst, och de förutsättningar, som ansetts därvid böra föreligga, hava i allmänhet varit följande. Den sökande skall hava med goda vitsord undergått prövning för anställning vid småskola sant, utom det att han tjänstgjort i småskola, under icke alltför kort tid bestritt lärartjänst vid folkskola eller mindre folkskola. Vederbörande skolråd och kyrkostämman skola hava lämnat sitt förord till ansökningen och förklarat sig villiga att anställa sökanden å den ifrågavarande tjänsten. Folkskoleinspektören skall likaledes hava förordat ansökningen. Slutligen skall det vara tydligt, att det sökta medgivandet kan medföra en förbättring i fråga om skolväsendet, antingen så, att församlingen förbundit sig att, därest dispensen beviljas, förändra den skola, där sökanden tjänstgör, till en bättre typ, eller så, att en tjänst, som under längre tid saknat ordinarie innehavare och till vilken kompetent sökande trots upprepade ledigförklaranden icke anmält sig, därigenom kan bliva besatt med ordinarie innehavare. Därjämte har hänsyn tagits till sökandens ålder och till den särskilda utbildning, han möjligen före eller efter avlagd folkskolläraryxamen förskaffat sig. I de få fall, då en mera omfattande dispens beviljats, hava sökandena genom avlagda examina eller annorledes styrkt sig äga insikter och pedagogisk utbildning, som motsvarat och vanligen åtskilligt överträffat vad som kan förvärfvas under genomgående av ett folkskoleseminarium.

Den nu rådande bristen på kompetenta lärarkrafter vid folkskolan har givetvis föranlett, att för småskolorna utbildade lärare i allt större utsträckning måst anställas såsom vikarier vid folkskolor, och till följd härav hava de fall blivit allt talrikare, där nu angivna förutsättningar för beviljande av dispens förefunnits. Antalet bifallna dispensansökningar har därför blivit allt större. Det exakta antalet i tjänst varande sålunda dispenserade folkskollärare är mig icke bekant, men av en inom ecklesiastikdepartementet gjord undersökning framgår, att den i ärendet uppgivna siffran av omkring 60 måste anses väsentligt understiga den verkliga. Antalet av dem, som under år 1912 erhållit dispens från folkskolläraryxamen, uppgår till 31.

Ehuru de lärare och lärarinnor, som på nu berörda sätt vunnit anställning vid folkskolor, helt visst med stor plikttrohet och i de allra

flesta fall med god framgång fullgöra det arbete, som anförtratts dem, torde det dock icke kunna betraktas såsom önskvärt eller lämpligt, att undervisningen i folkskolorna i så pass stor utsträckning, som nu är fallet, uppehålls av lärare, vilka icke erhållit den därför avsedda utbildningen. I den mån ökad tillgång på behörigen utbildade lärarkrafter vinnes, torde därför dispensereringen från folkskollärarexamen kunna och böra inskränkas.

Vad beträffar den andra och helt visst mindre talrika av ifrågakvarande lärargrupper, nämligen den, som utgöres av lärare, vilka i enlighet med gällande seminariestadgas medgivande vid högre ålder än den normala vunnit inträde vid folkskoleseminarium, är jag av den meningen, att utsträckt möjlighet till inträde vid seminarium fortfarande bör beredas intresserade och begåvade personer, vilka genom lärarverksamhet ådagalagt sin fallenhet för kallet. Någon framtida avsevärdare minskning av antalet utav de till denna grupp hörande lärare är sålunda med denna uppfattning icke att förvänta.

Efter dessa inledande anmärkningar övergår jag till det föreliggande spörsmålet om här ifrågakvarande lärares pensionering.

Enligt gällande reglemente för folkskolläraernas pensionsinrättning erfordras för rätt till hel pension, vilken utgår med tre fjärdedelar av det högsta lönebelopp, varav läraren, på grund av tjänstålder, enligt gällande författning äger att komma i åtnjutande, uppnådda 55 levnadsår och 30 tjänstår. Såsom tjänstår räknas, förutom den ordinarie tjänstetiden såsom folkskollärare, tjänstgöring i folkskola såsom extra ordinarie efter avlagd folkskollärarexamen med undantag av de fem första åren. Av de för pensionsrätt beräknade tjänståren skola minst 20 vara ordinarie. Lärare, som icke uppnått fastställt antal levnads- eller tjänstår, kan under vissa förutsättningar erhålla avkortad pension. Pensionsavgift erlägges av lärare vid folkskola, endast om han är ordinarie; icke ordinarie lärare vid folkskola — med undantag allenast av vikarie å ordinarie folkskollärartjänst — erlägger avgift till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Den ekonomiska uppoffring, som kräves av en lärare för erhållande av hel pension, är sålunda, att han skall hava inbetalt minst 20 årsavgifter till pensionsinrättningen; det mått av arbete, som fordras av honom för samma förmån, är, att han efter avlagd folkskollärarexamen skall hava tjänstgjort i folkskola ett visst antal år, som i gynnsammaste fall uppgår till 30 men kan uppgå till 35 eller flera alltefter tidpunkten för vunnit ordinarie anställning.

I sistnämnda hänseende komma emellertid de här ifrågakvarande lärarna med sitt försenade inträde på folkskolläraryrket i ett ganska ogynnsamt

läge. Visserligen hava de vanligen vid den tid, då de uppnått den för pensionering erforderliga levnadsåldern, varit verksamma i den allmänna folkundervisningens tjänst det antal tjänstår, som skulle erfordras för hel pension. Men denna tjänstgöring har till någon del fullgjorts antingen i småskola och mindre folkskola eller ock i folkskola *före* vunen behörighet till ordinarie befattning därstädes och får sålunda enligt nu gällande regler i denna del icke komma i betraktande vid beräkningen av tjänstår.

Vad de ingivna framställningarna åsyfta är, att den tjänstgöring, som sålunda fullgjorts före den vunna behörigheten till ordinarie folkskollärartjänst, skall på ett eller annat sätt tillgodoräknas för rätt till pension. Och sökandena anse så mycket större skäl härtill föreligga, som de och med dem likställda under samma tjänstgöring i allmänhet gjort ekonomiska upppoffringar för ålderns dagar genom att erlægga avgifter till småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt.

Enligt det förslag till förändring härutinnan, som förordats av direktionen över folkskollärarnas pensionsinrättning och av statskontoret, skulle visserligen stadgandet om ett minimiantal av 20 ordinarie tjänstår såsom folkskollärare bibehållas, men det antal tjänstår, som därutöver erfordras för erhållande av pension, skulle kunna vara intjänt före vunen behörighet till folkskollärartjänst och även vid annan till den allmänna folkundervisningen hörande läroanstalt än egentlig folkskola.

För detta förslag synas mig starka billighetsskäl tala. Här ifrågasvarande lärare fullgöra ju lika lång tjänstetid inom den allmänna folkundervisningen, som eljest kräves för hel pension. Det torde då icke kunna anses rättvist eller billigt, att de skola gå alldeles miste om pension eller erhålla sådan till väsentligen minskat belopp, därför att de tagits i anspråk för mera krävande tjänstgöring, sedan de genom avlagd folkskollärarexamen eller fullgjord tjänstgöring ådagalagt, att de avsevärt förkovrat sig efter sin kurs vid småskoleseminarium. Det kan i detta sammanhang vara på sin plats att påminna om det av folkskoleinspektörerna Westberg och Jonsson i deras förut återgivna inlägga åberopade stadgandet i § 17 i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension den 11 oktober 1907, enligt vilket tjänstår för erhållande av pension får räknas icke allenast för tid, under vilken tjänst innehavaren innehaft tjänst, som i berörda lag avses, utan även för den tid, under vilken han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande.

För en så skarp gräns mellan småskola och folkskola, som de här berörda nu gällande pensionsbestämmelserna uppdraga, torde knappast finnas några sakliga skäl; småskola och folkskola äro integrerande och

lika betydelsefulla beståndsdelar av ett helt, den för den stora allmänheten avsedda barndomsskolan. Att i vårt land fordringarna vanligen ställas olika för tjänstgöring inom den ena eller den andra av dessa skolarter eller rättare sagt skolstadier beror blott av ekonomiska skäl, och det synes då icke vara anledning att uppehålla gränsen mellan dem på områden, där så icke är oundgängligen nödvändigt. Den s. k. mindre folkskolan, vilken har till uppgift att fylla samma behov som en småskola jämte en folkskola men för vilken blott erfordras småskollärarkompetens, ådagalägger bäst, hur nära sambandet är mellan de båda skolformerna.

Det här ifrågasatta medgivandet skulle icke för pensionsinrättningen medföra några utgifter, som icke rättvisligen böra anses åligga densamma. De berörda lärarna skulle fullgöra samma ekonomiska minimiprestation till anstalten som de lärare, vilka enligt gällande bestämmelser äga rätt till hel pension. Pensionsinrättningens ställning måste tydligen vara sådan, att densamma kan omfatta samtliga landets folkskollärartjänster. Och därest för de tjänster, vilka nu uppehållas av dispenserade lärare, fullt kompetenta sådana funnes att tillgå, skulle dessa givetvis i regel komma att erhålla hel pension. Det föreliggande förslaget innebär sålunda ingen utvidgning av det verksamhetsområde, för vilket pensionsinrättningen från början varit avsedd.

Då jag, såsom nyss anförts, anser den i pensionshänseende hittills uppehållna gränsen mellan tjänstgöring i olika till den allmänna folkundervisningen hörande skolformer obehövlig och olämplig, finner jag icke tillräckligt skäl att, såsom direktionen över pensionsinrättningen alternativt ifrågasatt, föreslå, att rätten till tjänstårsberäkning för pension skulle i varje särskilt fall göras till föremål för Kungl. Maj:ts prövning. Där övergången från småskola till folkskola beror på avlagd folkskolläraryxamen, synes mig en sådan prövning av skäl, som jag här ovan berört, näppeligen kunna leda till annat än ett medgivande av rätt till tjänstårsberäkning och således vara på det hela taget meningslös, och där den beror på av Kungl. Maj:t beviljad dispens, äger ju i alla händelser en prövning av lärarens tjänstgöring och övriga meriter rum.

Såsom jag under nästföljande punkt i protokollet kommer att närmare utveckla, har den nu gällande bestämmelsen om rätt att räkna tjänstår för anställning vid folkskola i praktiken tillämpats så, att sådan rätt endast efter Kungl. Maj:ts särskilda medgivande ansetts tillkomma den, som tjänstgjort vid av enskilda underhållen folkskola. Skulle bestämmelsen om tjänstårsrätt utvidgas, på sätt jag förordat, lärar givetvis även i avseende å tjänstgöring vid mindre folkskola eller småskola, som underhålles av enskilda, samma förfaringssätt böra tillämpas.

Bifall till det förslag, jag här förordat, påkallar jämkning av några paragrafer i reglementet för folkskollärarnas pensionsinrättning, vartill Riksdagens samtycke dock icke torde erfordras.

Jämväl vad direktionen i sitt yttrande hemställt rörande vissa andra redaktionella förändringar i reglementet torde ej vara av beskaffenhet att böra föranleda framställning till Riksdagen.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen

att medgiva sådan ändring av § 17 mom. 1 i det för folkskollärarnas pensionsinrättning gällande reglementet, att såsom tjänstår för rätt till pension från nämnda inrättning må få räknas icke blott den tid, under vilken lärare såsom ordinarie bestritt lärarbeställning vid folkskola, utan även den tid utöver fem år, som han varit anställd med full tjänstgöring vid någon till den allmänna folkundervisningen hörande skola.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla och bifalla; och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlåtas till Riksdagen.

Ur protokollet:
Christer d'Albedyhll.
